

ЗАГАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ
РЕГІОНАЛЬНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУGENERAL FEATURES OF DEVELOPMENT
OF REGIONAL INFORMATIVE MANAGEMENT

УДК 005:004

Шапошников К.С.д.е.н., професор,
директор Причорноморського
науково-дослідного інституту
економіки та інновацій**Райчева Л.І.**доцент кафедри економіки
та міжнародних економічних відносин
Міжнародний гуманітарний
університет

У статті розглянуто поняття регіонального інформаційного менеджменту як новий науковий напрям ефективного управління соціально-економічним розвитком регіону, який має свій науково-пошуковий простір, об'єкт і предмет дослідження, понятійно-категоріальний апарат. Регіональний інформаційний менеджмент розглядається з позиції системності як сукупність дій, що стосуються об'єднання, прийняття, реалізації управлінських рішень на основі використання інформаційних ресурсів та ІКТ.
Ключові слова: інформація, регіональний інформаційний менеджмент, інформаційна економіка, інформаційні ресурси.

В статье рассмотрено понятие регионального информационного менеджмента, как новое научное направление эффективного управления социально-экономическим развитием региона, которое имеет свое научно-поисковое пространство, объект и предмет исследования, понятийно-категориальный аппарат. Региональный инфор-

мационный менеджмент рассматривается с позиции системности как совокупность действий, которые касаются обоснования, принятия, реализации управленческих решений на основе использования информационных ресурсов и ИКТ.

Ключевые слова: информация, региональный информационный менеджмент, информационная экономика, информационные ресурсы.

The concept of regional info management is considered in the article, as new scientific direction of effective management socio-economic development of region, which has the searching space, object and article of research, concept-category vehicle. A regional informative management is examined from position of the system, as an aggregate of actions, which touch a ground, acceptance, realization of administrative decisions on the basis of the use

Key words: information, regional informative management, informative economy, informative resources.

Постановка проблеми. Світові глобалізаційні процеси значно посилюють інтерес до теоретичного осмислення особливостей впливу інформації та ІКТ на соціально-економічні, політичні та культурні перетворення в сучасній економічній системі. Глобалізація й інтенсифікація інформаційних процесів, інформатизація усіх сфер діяльності суспільства, підвищення рівня розвитку інформаційної інфраструктури, необхідність залучення нових технологій у виробничий процес ставлять принципово нові завдання у сфері активізації соціально-економічних процесів регіонального управління. Проблеми і перспективи розвитку інформаційної економіки в масштабах країни та регіону вимагають змін у теорії і практиці управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом посилилася увага економістів до проблем ефективного управління регіональним соціально-економічним розвитком, що пояснюється не тільки світовими економічними тенденціями, а й суто регіональними економічними проблемами. Тривала економічна криза, гострота регіональних диспропорцій вимагають сьогодні розроблення нових підходів до регіонального управління. Без упровадження ефективної політики управління, яке спрямоване на вирішення проблем регіонального розвитку, неможливо створити умови для виходу економіки України на шлях стійкого економічного зростання. Інтенсифікація економічного розвитку регіонів перш за все передбачає активізацію інформаційного чинника.

Постановка завдання. Метою статті є формування нового теоретико-методологічного підходу до розуміння ключової спрямованості розвитку регіонального інформаційного менеджменту в контексті розвитку соціально-економічних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інформація і знання виступають сьогодні головними чинниками розвитку сучасної економіки та важливими факторами виробництва й економічного зростання. Формування інформаційної економіки тісно пов'язане з розвитком інформаційного суспільства, що зумовлює кардинальні зміни в економічній системі країни та її регіонів.

У формування уявлення про підходи до управління регіонами країни, регіональний розвиток, засади розроблення та здійснення регіональної політики вагомий внесок зробили такі провідні науковці, як З.С. Варналій, С.О. Довгий, О.В. Копійка, Ю.Т. Черепін, М.П. Бутко, Д.М. Стеченко та ін. [1–4].

Низка дослідників сфери регіонального менеджменту, інформаційної економіки та інформаційного суспільства виокремлює такі ознаки інформаційних перетворень в економіці:

інформація стає найважливішим ресурсом соціально-економічного розвитку, зростає інформаційна насиченість господарської, економічної, фінансової, управлінської, комерційної, виробничої, культурної, освітньої сфер діяльності [5];

– посилюється роль інформації та знань у житті суспільства, показники економічного зростання

пов'язані виключно з інформацією, знаннями, їх реалізацією й упровадженням у традиційні сфери [6];

– відбувається перехід від «економіки речей» до «економіки знань», науково-технічні зміни поступово перетворюються на інтелектуально-інформаційні, змінюється значення нових чинників виробництва та їх використання [7];

– з'являється особливий сектор економіки, пов'язаний з індустрією інформаційних-комунікаційних технологій (ІКТ) [6];

– спостерігається відтік робочої сили зі сфери матеріального виробництва в інформаційно-комунікаційну, все більша частка ВВП забезпечується діяльністю з виробництва, обробки, зберігання й розповсюдження інформації, знань, що призводить до збільшення числа зайнятих цією діяльністю [8];

– змінюється значення суспільних інститутів, форм їх взаємовідносин, рушійних сил, властивих економічній системі [9].

Отже, зміни, які спричинили розвиток інформаційних відносин в суспільстві, потребують розроблення нових сучасних підходів до ефективності регіонального управління, що відповідають викликам часу й реальним соціально-економічним умовам.

В Україні та її регіонах досить гостро стоїть проблема створення ефективної управлінської системи, яка відповідала б сучасним реаліям. Багато соціальних та економічних проблем пов'язано саме з неефективною моделлю регіонального управління. Вивчення закордонного та вітчизняного досвіду щодо змін, які відбулися у сучасному інформаційному суспільстві, розроблення нових підходів до практики регіонального управління дали змогу визначити таке поняття, як «регіональний інформаційний менеджмент».

Проведені дослідження щодо систематизації та узгодження понятійного апарату цього наукового напрямку виявили, що регіональний інформаційний менеджмент поєднує наукові здобутки за напрямками «регіональний менеджмент», «інформаційний менеджмент», «інформаційна економіка», «інформаційне суспільство».

Дослідження літературних джерел із теорії та практики регіонального управління, регіонального розвитку, інформаційного менеджменту дали змогу дійти висновку про те, що регіональний інформаційний менеджмент можна розглядати як науковий напрям ефективного управління соціально-економічним розвитком регіону, який має свій науково-пошуковий простір, об'єкт і предмет дослідження, понятійно-категоріальний апарат.

Наукові основи регіонального інформаційного менеджменту полягають у системі наукових знань, які є його теоретичною базою: закономірності, принципи, методи, моделі, механізми, система регіонального інформаційного менеджменту. Від-

значимо, що система наукових знань РІМ в Україні знаходиться на стадії формування.

Із позиції системності регіональний інформаційний менеджмент (РІМ) можна розглядати як сукупність дій, що стосуються обґрунтування, прийняття, реалізації управлінських рішень на основі використання інформаційних ресурсів та ІКТ. Систему РІМ зображено на рис. 1.

Щодо визначення об'єкта регіонального інформаційного менеджменту, то він може розглядатися як управління інформаційними ресурсами регіону за допомогою застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), інтелектуальним та інноваційним потенціалом на основі інформаційно-аналітичного, правового, кадрового та науково-методичного забезпечення системи регіонального управління.

Перед регіональним інформаційним менеджментом як наукою управління стоїть завдання знайти і розробити механізми, методи і засоби, які дали б змогу забезпечити найбільш ефективний рівень регіонального розвитку.

Для підтримки прийняття управлінських рішень, аналізу та оцінки тенденцій економічного розвитку регіону необхідне застосування інформаційно-аналітичного забезпечення в системі РІМ. Основна мета інформаційно-аналітичного забезпечення – перетворення початкової інформації про стан і умови функціонування об'єкта управління в інформацію про найбільш раціональний шлях досягнення бажаного результату в майбутньому. Кількість, зміст і своєчасність отримання такої інформації визначають якість рішень, що приймаються, й ефективність регіональної економічної системи.

Важливим питанням у рамках реалізації ефективного управління постає кадрове забезпечення. Від кадрового потенціалу, професійних та особистісних якостей управлінського апарату значною мірою залежить вирішення поставлених завдань. Висока якість підготовки фахівців у системі РІМ досягається за рахунок застосування інституту освіти, розвиненої навчально-матеріальної і наукової бази, інтегрованих багаторівневих навчальних програм, залучення професорсько-викладацьких кадрів вищої кваліфікації тощо.

Питання нормативно-правового регулювання інформаційної діяльності в системі РІМ полягають в адаптації відповідного законодавства до нових умов суспільного розвитку, передусім пов'язаних із виникненням нових відносин, що притаманні інформаційному суспільству. На жаль, сучасні закони, постанови, накази щодо впровадження інформаційних технологій, інформаційної діяльності не відповідають належному рівню їх правового забезпечення: одні можуть суперечити іншим або містити перепони для його реалізації. Тому лише впорядкована, добре налагоджена норма-

тивно-правова база дає змогу виконувати весь спектр завдань інформаційної політики на державному і регіональному рівнях.

Науково-методичне забезпечення передбачає розроблення стандартів, документів організаційно-методичного характеру, які визначають норми, правила, характеристики, що використовуються для вирішення завдань РІМ.

Механізм регулювання соціально-економічного розвитку регіонів у системі РІМ включає сукупність економічних, мотиваційних, організаційних, правових засобів, методів і форм управління інформаційною діяльністю.

Найважливішим завданням регіонального інформаційного менеджменту має бути раціональне формування й ефективне використання інформаційних ресурсів, що відбивають і забезпечують процес управління. Внаслідок цього велику актуальність придбаває проблема їх ефективного використання в інтересах стійкого соціально-економічного розвитку регіону.

Ефективне управління та використання інформаційних ресурсів набуває особливу увагу і значущість у системі РІМ.

Як економічна категорія інформаційні ресурси являють собою сукупність відокремлених знань людини про процеси або явища, представлені у формалізованому вигляді та відображені на твердому носії. Як технічна категорія інформаційні ресурси являють собою сукупність інформаційних об'єктів, відображених у знаковій формі на матеріальних носіях, що містять інформацію про події та процеси реального світу.

Для ефективного використання інформаційних ресурсів і знань у системі РІМ необхідно вирішити такі питання, як:

- розроблення методичних походів до оцінки рівня забезпеченості й використання інформаційних ресурсів в економіці регіону;
- створення нормативно-правового забезпечення щодо використання інформаційних ресурсів регіону;
- створення первинних і похідних інформаційних масивів і продуктів, що становлять регіональні інформаційні ресурси;
- забезпечення вільного доступу громадян і установ до регіональних інформаційних ресурсів, що не містять відомостей, що становлять державну,

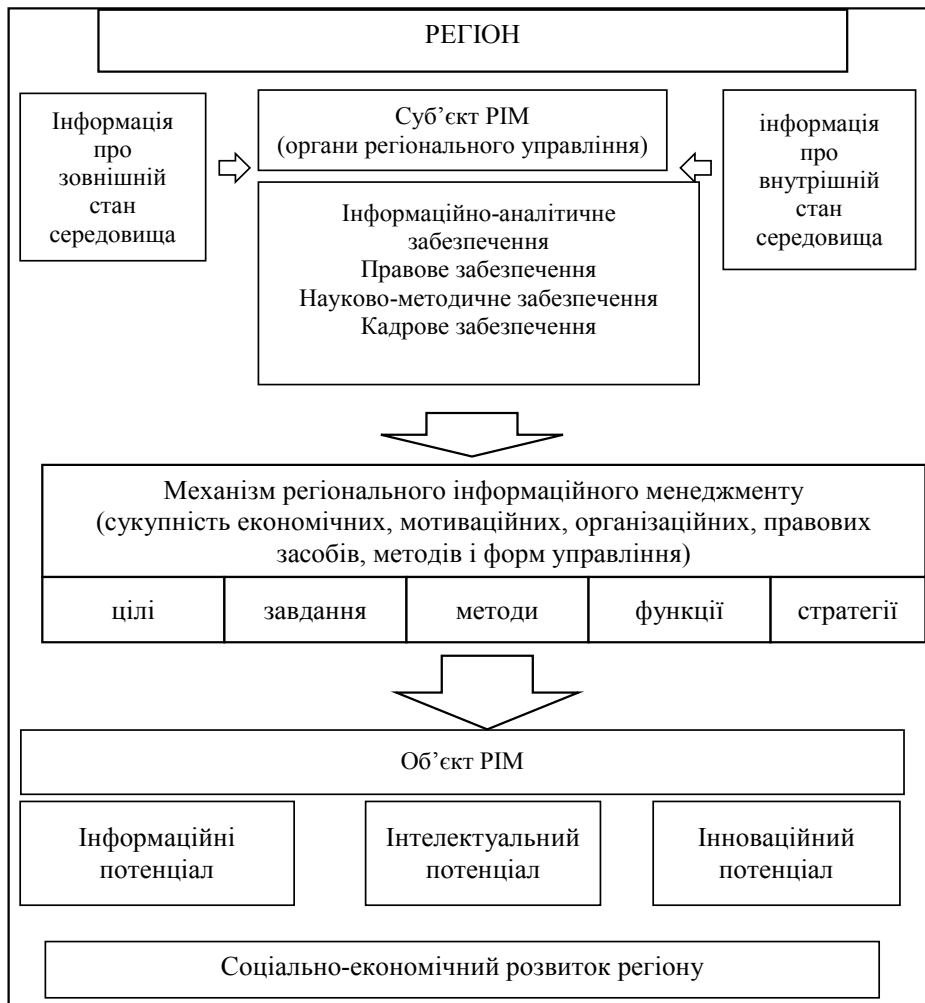

Рис. 1. Система регіонального інформаційного менеджменту

комерційну, службову або особисту таємницю; координація діяльності різних відомчих регіональних структур щодо формування інформаційних ресурсів;

– розроблення системи показників щодо оцінки рівня розвитку інформаційної інфраструктури, яка забезпечує використання інформаційних ресурсів у регіоні;

– розроблення основних напрямів підвищення ефективності використання інформаційних ресурсів як чинника розвитку регіону.

Для збереження, поширення і комплексного використання всіх видів інформаційних ресурсів, підвищення ефективності управління необхідне використання інформаційно-комунікаційних технологій для розв'язання завдань високого ступеня інформаційної складності.

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій сприяє розробленню і виробництву матеріалів культурного й освітнього призначення та їх поширення; забезпечує можливість усім особам відігравати активнішу роль у житті суспільства на національному, регіональному і місцевому рівнях шляхом використання новітніх інформаційних технологій із метою: забезпечення безперешкодного доступу до інформації про місцеві, регіональні адміністративні та юридичні служби і прями зв'язки з ними; доступу до офіційних текстів місцевих, регіональних і національних законів і нормативних актів, міжнародних договорів та рішень національних і міжнародних судових органів; сприяння максимально широкому доступу до новітніх інформаційних технологій і комунікаційних послуг, наприклад шляхом створення широкої мережі пунктів доступу у громадських місцях; сприяння ефективній міжнародній співпраці. Використання інформаційно-комунікаційних технологій дасть змогу пришвидшити реалізацію поставлених цілей через скорочення часу на передавання та отримання інформації, а також зменшення паперової роботи завдяки електронним носіям інформації [10, с. 464].

Наступним об'єктом управління в системі РІМ автор виокремлює інтелектуальний потенціал. У літературних джерелах це поняття зводиться до нематеріальних активів, що акумульовані в наукових і повсякденних знаннях людей у вигляді об'єктів права інтелектуальної власності, накопиченого досвіду [11–13]. Уважається, що склад, якість і актуальність інтелектуальних ресурсів впливає на конкурентоспроможність та розвиток економічної системи. Вони є джерелом конкурентних переваг і здатні забезпечити економічну вигоду впродовж довгострокового періоду.

Ще одним об'єктом у системі РІМ слід виділити інноваційний потенціал регіону. Вивчення вітчизняного та закордонного досвіду показує, що інновації, які втілені в нових наукових знаннях, органі-

зації виробництва, кадровій політики є, за своєю суттю, інституціональною основою конкурентоспроможності і економічного та соціального розвитку регіональної економіки. Для формування регіональної інноваційної системи передбачається створення необхідних умов і ресурсного забезпечення для ефективної наукової, науково-технічної й інноваційної діяльності в регіоні (розроблення інноваційних програм, проектів, що дають змогу оптимізувати витрати регіональних ресурсів та підвищити ефективність їх використання).

Втім, світовий досвід доводить, що саме активізація використання інформаційного чинника регіонами країни забезпечує зростання їхньої конкурентоспроможності й економічний розвиток, що дає змогу досягти істотного підвищення доходів та якості життя населення.

Висновки з проведеного дослідження.

Таким чином, узагальнюючи всі викладені положення, можна зробити висновок щодо визначення пріоритетності регіонального інформаційного менеджменту в системі розроблення пріоритетних напрямів економічного зростання, оскільки тільки за розбудови інформаційної моделі регіональної економіки є можливість прискорення науково-технічного прогресу, розширення кола науково-технічних знань, поліпшення виробничих процесів, зміни соціальних умов праці, підвищення конкурентоспроможності економіки, збільшення добробуту населення.

До основних проблем регіонального розвитку, на нашу думку, треба віднести розбудову ефективної регіональної інфраструктури, розроблення заходів щодо стимулювання інноваційних процесів у регіоні, залучення місцевої влади до активізації інноваційних процесів, відбір та реалізацію інноваційних проектів, які спроможні підвищити рівень економічного потенціалу регіону та ефективність регіональної економіки. Для вирішення поставлених завдань і проблем необхідно нормативно-правове забезпечення інформаційної діяльності, яке відповідає особливостям соціально-економічного розвитку регіону, відображає взаємодію процесів виникнення нових знань, реалізацію їх з урахуванням формування і задоволення суспільних потреб.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Варналій З.С. Стратегічні пріоритети регіонального розвитку України. *Актуальні проблеми державного управління*. 2004. № 3(22). С. 8–17.
2. Довгий С.О., Копійка О.В., Черепін Ю.Т. Засади регіональної інформатизації : монографія ; за заг. ред. С.О. Довгого. Київ : Тираж, 2004. 304 с.
3. Регіональне управління: інноваційний підхід : навчальний посібник / М.П. Бутко та ін. Київ : Знання України, 2006, 560 с.
4. Стеченко Д.М. Програмно-цільова орієнтація в управлінні соціально-економічним розвитком

регіону. *Університетські наукові записки*. 2007. № 3. С. 167–171.

5. Новицький А.М. Феномен «інформаційного суспільства як об'єкт наукового дослідження». *Інформація і право*. 2011. № 1. С. 25–29.

6. Дзьобань О.Л. Інформаційна безпека у проблемному полі соціокультурної реальності : монографія. Харків : Майдан, 2010. 260 с.

7. Ракитов А.И. Философия компьютерной революции. Москва : Политиздат, 1991. 287 с.

8. Баев О.О. Доступ до електронно-інформаційної інфраструктури та технологій в Україні. *Інформація і право*. 2011. № 2. С. 98–102.

9. Шпак Н.О., Венгер О.І. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2012. № 727. 479 с.

10. Бутнік-Сіверський О. Інтелектуальний капітал: теоретичний аспект. *Інтелектуальний капітал*. 2002. № 1. С. 16–27.

11. Крупка Я., Хвищун І. Інтелектуальний капітал у підприємницькій діяльності. URL: nbuv.gov. Soc_Gum.

12. Чухно А. Інтелектуальний капітал : сутність, форми і закономірності розвитку. *Економіка України*. № 11. С. 48–55.